

Podstawową część rozprawy stanowi dziewięć rozdziałów.

W I rozdziale (s. 3-8) autor omawia cel i metodę pracy. W II rozdziale (s. 9-20) – literaturę przedmiotu, a więc wydania tekstów źródłowych i dzieł, z których będzie korzystał. W III rozdziale (s. 21-40) autor zajmuje się sposobami tłumaczenia tekstu greckiego na język syryjski, a wśród nich tłumaczenia tekstu greckiego *Historii Kościelnej* Euzebiusza na język syryjski. W rozdziałach od IV do VIII (s. 41-153) Loyn analizuje perykopy ewangeliczne w świetle przekładów syryjskich, poświęcając każdej jeden rozdział: Mt 18,1-20; Mk 7, 31-37; 10, 17-25; Łk 16, 19-31; J 3, 1-15.

W rozdziale IX (s. 189-207) Lyon przedstawia wnioski, do których doszedł. Oto niektóre z nich: 1). Tłumacze syryjscy dobrze znali język grecki, a idiomy greckie przekładali podobnymi sobie idiomami syryjskimi i dlatego przekłady różnią się wobec siebie. I chociaż tłumacz syryjski nie jest wierny idiomowi greckiemu co do formy, ale pozostaje wierny co do treści. 2). *Versio curetoniana* posiada duży wpływ *Diatessaronu*. 3). *Versio curetoniana* jest młodszym tekstem niż *versio sinaitica*. 4). Jeżeli *versio curetoniana* nie zgadza się z *versio sinaitica*, to należy brać pod uwagę lekcję *Diatessaronu*. 5). Gramatyczne, ortograficzne i leksykalne anomalie, jakie zachodzą w tekstach ewangelicznych, są zgodne z dialektem Edessy. 6). Tekst Peszitty zachowuje starsze tradycje. 7). Niektóre warianty w *Diatessaronie* nie bazują na kanonicznych tekstach greckich. 8). Język *versio sinaitica* jest starszy od cytatów znajdujących się w *Diatessaronie*.

Na koniec autor zestawia indeksy cytatów biblijnych (s. 219-226), greckich słów (s. 227), indeks nazw własnych (s. 229-231), indeks słów syryjskich (s. 233-235). Niniejsza praca zapowiada nowy kierunek w studiach biblijnych, a mianowicie komparatystykę wielu zachowanych wersji syryjskich Nowego Testamentu z oryginałem greckim.

Ks. Jerzy Woźniak CM – Kraków

T. BAARDA, *Essays on the Diatessaron. Contributions to the Biblical Exegesis and Theology II*, Kampen 1994, Kok Pharos, ss. 320.

Przedstawiona książka stanowi zbiór piętnastu artykułów profesora Free University w Amsterdamie T. Baardy, który od 40 lat zajmuje się problematyką *Diatessaronu*. Teksty *Diatessaronu* zachowały się w wielu językach i dlatego ta dyscyplina wiedzy wymaga żmudnego i długoletniego przygotowania. Prof. Baarda zajmował się tekstami *Diatessaronu* w języku arabskim, armeńskim, koptyjskim, syryjskim, greckim, łacińskim, staroholenderskim i starosaksońskim. A oto tytuły niektórych zamieszczonych w tej publikacji artykułów: *Diatessaron Tacjana i jego wpływ na współczesne przekłady; Ucieczka Jezusa (Łk 4, 29-30) a syryjski Diatessaron; Jezus i Maria (J 20, 16f) według II Listu*

o dziewictwie Klemensa; O pochodzeniu syryjskiej tradycji *Diatessaronu* (Ta 25, 1-3); Szabat w przypowieści o pasterzu (*Ewangelia Prawdy* 32, 18-34); *Filoksen a przypowieść o rybaku* (Mt 13, 47-50) a *Diatessaron*; *Klemens Aleksandryjski a przypowieść o rybaku* (Mt 13, 47f) czy niezależna tradycja? Omawiana pozycja bardzo przybliży problematykę *Diatessaronu* i może być pomocna dla wielu biblistów i patrologów.

Ks. Jerzy Woźniak CM – Kraków

William L. PETERSEN, *Tatian's Diatessaron, its Creation, Dissemination, Significance, and History in Scholarship*, Supplements to „*Vigiliae Christianae*” 25, Leiden – New York – Köln 1994, E. J. Brill, ss. 555.

Książkę W. Petersena o *Diatessaronie* znalazłem przypadkowo w bibliotece Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie, w księgozbiórce patrystycznym ks. prof. M. Starowieyskiego i pragnę wyrazić słowa podziękowania bardzo życzliwym bibliotekarzom za przysłanie mi ksero tej pozycji. Wydaje się, że to jest jedyny egzemplarz w Polsce.

Omawiana książka stanowi kompendium wiedzy współczesnej na temat *Diatessaronu*, podając historię badań nad nim od 546 r. aż do dnia dzisiejszego; napisana przez specjalistę W. Petersena, autora ponad 20 pozycji na temat *Diatessaronu*, zasługuje na szczególną uwagę. Postawiony problem omawia w ośmiu rozdziałach: 1. Tło drugiego wieku, 2. Tacjan, 3. Historia studiów nad *Diatessaronem* od 546 r. do 1900 r., 4. Studia nad *Diatessaronem* od 1900 r. do 1930 r., 5. Studia nad *Diatessaronem* od 1930 r. do 1951 r., 6. Studia nad *Diatessaronem* od 1951 do dzisiaj, 7. Wpływ *Diatessaronu*, 8. Stan obecny badań i jego przyszłość. W zakończeniu książki autor umieszcza dwa apendykisy: katalog rękopisów *Diatessaronu* i wykaz utworów zawierających jego fragmenty, oraz bibliografię dotyczącą *Diatessaronu* i indeksy: miejsc, kodeksów, autorów, rzeczy.

Wśród aktualnych tematów, którymi w przyszłości winni się jeszcze zająć badacze *Diatessaronu*, Petersen wymienia: dalsze zbadanie rękopisów zawierających fragmenty *Diatessaronu*, zbadanie synopsy używanej przez Justyna, zbadanie źródeł manichejskich, zbadanie komentarzy św. Efrema, rekonstrukcja poszczególnych fragmentów *Diatessaronu*, zbadanie metody Tacjana itp. Tak bogata w treść pozycja wprowadza znakomicie w problematykę jednego z najstarszych tekstów chrześcijaństwa i zasługuje na uwzględnienie w badaniach naukowych biblistów i patrologów.

Ks. Jerzy Woźniak CM – Kraków